

Βιοποικιλότητα και αλληγορία στην Επιστολή Βαρνάβα (Μόσχος Γκουτζιούδης, Επίκ. Καθηγητής Καινής Διαθήκης ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=173171>]

Η Επιστολή Αριστέα (144-170) είναι χρονικά το πρώτο κείμενο που επιχειρεί κάτι τέτοιο και στη συνέχεια η Επιστολή Βαρνάβα θα αφιερώσει ένα ολόκληρο κεφάλαιο με έντονη αλληγορική ερμηνεία και όχι τυχαία παραδείγματα από τα διάφορα είδη της βιοποικιλότητας. Ο Φυσιολόγος ασχολείται αποκλειστικά με αυτό. Πρόκειται για μια ανθολογία η οποία ανάγεται στον 2ο αι. μ.Χ. και σε αυτήν αναφέρονται πολλά ζώα. Σκοπός του Φυσιολόγου είναι από τη συμπεριφορά των ζώων να εξαχθούν θεολογικά συμπεράσματα ή να φωτιστούν εκείνα τα κείμενα της Αγίας Γραφής στα οποία αναφέρονται διάφορα ζώα. Σίγουρα δεν είναι τυχαίο ότι και τα έργα αυτά είναι αλεξανδρινής προέλευσης και κάνουν χρήση προφανώς μιας εδραιωμένης παράδοσης που συνδέεται με τη συγκεκριμένη ερμηνευτική μέθοδο και τη συγκεκριμένη περιοχή.

Μυοκάστορας, λίμνη Κερκίνη, Ιανουάριος 2017

Στόχος του συγγραφέα της Επιστολής Βαρνάβα στο κεφ. 10 είναι να δείξει ότι οι εντολές για απαγόρευση βρώσης κάποιων ειδών, είτε πρόκειται για οικόσιτα είτε για άγρια ζώα, δεν προέρχεται από τον Θεό αλλά από τον Μωυσή. Τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί αρχίζουν με τον χοίρο (10:3), το απεχθέστερο ζώο για τους Ιουδαίους. Εδώ η βουλιμική συμπεριφορά του χοίρου κατά τη διάρκεια της σίτισής του συνδέεται με εκείνους τους ανθρώπους οι οποίοι σε περιόδους αφθονίας ξεχνούν τον Θεό, ενώ σε περιόδους στέρησης τον θυμούνται. Θα πρέπει εδώ να παρατηρήσουμε ότι η αλληγορική ερμηνεία σε πρώτο επίπεδο συνδέει ένα οικόσιτο ζώο με τον άνθρωπο ισοπεδώνοντας τα στοιχεία εκείνα που διακρίνουν τα δύο όντα μεταξύ τους. Η αυτονόητη διαφορά θυσιάζεται προς χάριν της ηθικοπλαστικής εικόνας που προκαλείται στους παραλήπτες.

Στη συνέχεια στο στίχο 4 ο συγγραφέας ομαδοποιεί τέσσερα πουλιά (ἀετός, ὀξύπτερος, ἰκτίν, κόραξ) στα οποία αποδίδει την ίδια συμπεριφορά ως προς τον τρόπο τροφοληψίας τους. Αν και τα τέσσερα είδη ανήκουν σε διαφορετικές

οικογένειες πτηνών, το κοινό τους στοιχείο είναι ότι όλα είναι σαρκοφάγα. Ο συγγραφέας τα ονομάζει εσφαλμένα ὄρνεα και τα συνδέει αλληγορικά με τους αμαρτωλούς εκείνους ανθρώπους, οι οποίοι δεν αποκτούν την τροφή τους με τη δουλειά τους αλλά την κλέβουν από άλλους. Δυστυχώς εδώ μια φυσική παρατήρηση που αφορά την καιροσκοπία των πουλιών αυτών και τη σαπροφαγία, αν και είναι πραγματικότητα, παρουσιάζεται ως ο μόνος τρόπος διατροφής τους. Τα πουλιά αυτά δεν τρέφονται μόνο με νεκρά ζώα, ούτε κλέβουν την τροφή άλλων πουλιών αλλά κυνηγούν και μόνα τους την τροφή τους, ειδικά τα διάφορα είδη αετών και γερακιών. Δυστυχώς μια φυσική ανάγκη των συγκεκριμένων ειδών παίρνει έντονα αρνητικό περιεχόμενο, παραλείπονται τα θετικά τους χαρακτηριστικά και φυσικά δεν εκτιμάται η οικολογική τους συμβολή στο περιβάλλον.

Στη συνέχεια ο άγνωστος αυτός χριστιανός συγγραφέας περνά στα όντα του νερού, τα οποία ονομάζει ἰχθύδια. Η σμέρνα είναι ψάρι αλλά εξαιτίας του κριτηρίου που θέτουν οι ιουδαϊκές διατάξεις δεν έχει λέπια και πτερύγια και έτσι ανήκει στα ακάθαρτα. Στην πραγματικότητα το σώμα της σμέρνας εκκρίνει μια βλέννα που καθιστά δυσδιάκριτα τα μικροσκοπικά της λέπια. Το χταπόδι και η σουπιά που και αυτά δεν πληρούν τη βασική προϋπόθεση για να θεωρηθούν καθαρά, εξαιρούνταν από το τραπέζι του Ιουδαίου. Επειδή ακριβώς στην αρχαιότητα δεν γνώριζαν σχεδόν τίποτα για την υδρόβια ζωή, εδώ συναντάμε την παράλογη δήλωση για τα τρία παραπάνω είδη ότι αυτά είναι «ἐπικατάρματα ἐν τῷ βυθῷ νήχεται μὴ κολυμβῶντα ὡς τὰ λοιπά ἄλλ' ἐν τῇ γῇ κάτω τοῦ βυθοῦ κατοικεῖ». Προφανώς ο βυθός παρομοιάζεται στο σημείο αυτό με το βασίλειο του θανάτου καθώς η αλληγορική ερμηνεία των τριών αυτών θαλασσινίων τα συνδέει με τους ασεβείς που έχουν ήδη κριθεί με θάνατο.

Στο 10:6 ο συγγραφέας της επιστολής κάνει λόγο για ένα ζώο για το οποίο χρησιμοποιεί δύο ονομασίες (δασύποδα και λαγωός). Ο λαγός ήταν παρεξηγημένο θηλαστικό στον ιουδαϊκό κόσμο, ενώ όλοι οι υπόλοιποι λαοί εκτιμούσαν το κρέας του. Ο λαγός εδώ χαρακτηρίζεται παιδοφθόρος, ενώ συνδέεται και με την πλεονεξία. Στον Κλήμη τον Αλεξανδρέα η ιδέα αυτή αναπτύσσεται περισσότερο και ως προς το ηθικό μέρος ο Κλήμης χρησιμοποιώντας το απόσπασμα από την Επιστολή Βαρνάβα θα υποστηρίξει ότι η απαγόρευση βρώσης του λαγού φανερώνει την απόρριψη της παιδεραστίας.

[Συνεχίζεται]